

letos dotekla, voliti je vsled družbenih pravil §. 22. predsednika v novič.)

5. Volitev podpredsednika namesto gospoda Jos. Fr. Seunig-a, izstopivšega po §. 22 družbenih pravil.

6. Volitev odbornikov v centralni odbor in sicer namesto po §. 22. družbenih pravil izstopivših gg. odbornikov: Otona Detelje, W. Golla, Jos. Lenarčiča, Karla Neweklovskega, dr. Jos. Poklukarja, Luke Robiča, Fr. Witschela in dr. M. pl. Wurzbacha.

7. Volitev dveh računskih preglednikov.

8. Poročila in predlogi centralnega odbora, med temi tudi predlog o preuredbi družbenih pravil.

9. Poročila in predlogi združenj.

10. Nasveti in prosti govori posameznih družabnikov.

Opomba. Podpisani odbor vabi gg. družabnike v dan občnega zboru popoldne ob pol 5. uri na ogled novih nasadov na družbenem poskusnem vrtu.

Centralni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, meseca aprila 1887.

Gustav grof Thurn,
predsednik.

Gustav Pirc,
tajnik.

Tajnikovo poročilo o delovanju „Matice Slovenske“

v dobi od 28. aprila 1886 — 13. aprila 1887.

(Dalje.)

Kot literarno društvo je Matica tudi v zadnji dobi obračala svojo pozornost na vse slovenske in pa slovanske slavnostne prilike, kedar in kakor se ji je zdelo primerno: simpatično pozdravljala literarne vspehe bratskih narodov slovanskih; k spomenskim slavnostim vabljenega vabila dostojno reševala, literarno vzajemnost pospeševala, sploh za to skrbela, da se društvo na zunaj pokaže v spodobni obliki. Najnovejšemu častnemu članu, ki ji je podaril tudi nekaj dragocenih knjig, poklonila je povodom preselitve iz Peterburga na Dunaj lično izdelano častno diplomu. Svoja neumorna sotrudnika, Frana Erjavca in Božidara Raiča, je prav primerno v zadnjič počastila. Čestitala je zlatomašniku in vrlemu delavcu na literarnem polju, up. prof. Jos. Muršecu k njega osemdesetletnici. Predsedniku „Matice Hrvatske“, pl. Kukuljeviču-Sakcinskemu, čestitala je brzojavno k petdesetletnici njegovega literarnega delovanja. Praznovanja 100letnice po R. Boškoviči v Zagrebu udeležila se je Matica po svojem članu in akademiku prof. Valjavci. — Kopitarjev odsek se je pomnožil z zastopniki deželnega in mestnega odbora in dobil od svojega dunajskega zastopnika g. Navratila novih informacij. Osnoval se je v zadnjem času tudi poseben odsek za zgradbo spominka Vodniku. Misel šla je iz pisateljskega podpornega društva; vsled posebnega vabila je odbor volil tudi zastopnike v ta odsek in v principu pritrdil ideji, da se ima

Vodnikov zaklad, ki ga oskrbuje Matica, v ta namen porabiti.

Stanje premoženja zvati se mora ugodno. Računski sklep za l. 1886, proračun za l. 1888 in račun o tujem premoženju v društvenega odbora oskrbi so bili društvenikom v zmislu pravil začasno v pisarni na ogled in so jim danes tiskani na razpolaganje. Premoženje je v zadnjem letu za spoznanje narastlo, prebitek v blagajni je večji, dolg glavnici se je zopet zmanjšal, pasivnih zastankov ni nič.

(Konec prihodnjič.)

Politične stvari.

Resolucija g. poslanca Kluna

v državnem zboru 10. t. m.

V poslaniški zbornici je sinoči govoril poslanec Klun o ljudskem šolstvu na Kranjskem, Štajarskem, Koroškem in Primorskem ter po dolgem pohvalno sprejetem govoru nasvetoval naslednjo resolucijo;

Gledé na to, da sedanja jezikovna vravnava za slovensko prebivalstvo namenjenih javnih ljudskih šol nasprotuje členu 19. državnega temeljnega zakona z dné 21. decembra 1867, št. 142 D. Z. se vladi naroča, naj potrebno vkrene, da bode na vseh za Slovence odločenih javnih ljudskih šolah na Kranjskem, Štajarskem, Koroškem in Primorskem in sicer že s pričetkom šolskega leta 1887/88 slovenski jezik edini učni jezik, v kolikor to že sedaj ne veljá.

Ako se ima nemški jezik po želji njih, ki šolo vzdržujejo, tudi naprej še obdržati kot učni predmet, mora vlada na to gledati, da se to godi brez vsaktere sile, in le v toliki meri, da ne ovira pravega učnega namena ljudskih šol, toraj nikakor ne pred dovršenim tretjim šolskim letom in v takem številu šolskih ur, ki je v pravi razmeri z drugimi zaukazanimi učnimi predmeti, in ki se ima natančno določiti v učnem načrtu.

Dalje se vladi naroča, učiteljski pripravnici v Ljubljani in Mariboru in dekliško pripravnico v Ljubljani tako vrediti, da se bodo vsi predmeti podučevali v slovenskem učnem jeziku, izvzemši pedagogiko, nemščino, zemljepisje in zgodovino, za katero naj do preklica ostane nemški učni jezik. Na enak način se imajo izučevati za ljudske šole na Koroškem namenjeni učitelji.

Sodba gosposke zbornice o predlogu Schmerlingovem.

Zborovanje naše gosposke zbornice minulo soboto dne 7. maja morajo si avstrijski narodi v svojo zgodovino zapisati z zlatimi črkami. Ta dan borila se je v zboru najodličnejših zastopnikov države za naše ustavno življenje pomenljiva borba, borba med zastopniki narodne svobode, enakopravnosti, pravičnosti nasproti zastopnikom centralizacije, kateri z nemščino v uradih in javnem življenju, s teptanjem nenemških narodov, prav po kopitu minulega stoletja s pretvezo „državne enote“

hočejo nemščini in Nemcem zagotoviti v državi nena-
ravno prednost in veljavo.

V boju je bila sedanja sistema narodne enakopravnosti, kakor bi se morala izraževati pri vsaki priliki zoper pristaše in zagovornike absolutističnega centralizma v krinko ustavnosti.

Naredba pravosodnega ministerstva z dne 23. septembra 1886 bil je pravičen in naraven korak v razvoju načela narodne enakopravnosti. Ker se je pa češčini dala pravica pri sodnji zoper protipravični nemščini, proglasila je nemško-centralistična stranka, izrekoma poslanci Chlumecky, Plener, in vse, kar njima spada, to ministersko naredbo za napad na nemščino in pravice Nemcev in v zbornici poslancev ima o tej naredbi poročati jezikovni odsek. Da bi bil pa vriš večji in končna zmaga sijajnejša, naprosil je Chlumecky prvega sodnika države, Schmerlinga, naj v gosposki zbornici proglasi nepostavnost in politično nevarnost naredbe pravosodnega ministerstva in s tem na zatožno klop posadi v prvi vrsti ministra Pražaka, ž njim vred pa vso sedanjo vlado in njeno sisteme narodne enakopravnosti. Reklo se je v krogu odličnih mož gosposke zbornice, naj se poskusijo „umavitli meči“, ta zbornica, ki je po svoji ogromni večini sestavljena iz učenih, skušenih, za državo zasluženih, gmotno neodvisnih mož nemške narodnosti naj sodi o tej naredbi.

Ko je Schmerling pred zbornico stopil s to naredbo, je kar poskakaval od veselja reditelj tega naskoka Chlumecky in javno je izrekel: „ponosen sem na to svojo misel!“

Z Dunaja, z nemških krogov na Českem in drugod osipale so „zaupnice“ in „priznanja“ starega Schmerlinga, nekaj občin je celó z goskami prišlo v nasprotje zaradi zaupnic Schmerlingu in celó državna sodnija je izrekla v nekaterih slučajih, da bi se občinam tega ne bilo smelo braniti. Na kratko, vse, kar šviga in miga v nemško-„liberalnih“ kregih, bilo je na nogah, slaviti nemškega „velikana“ Schmerlinga dolgih 6 mesecev. In ko si je tako okrepčal stare svoje kosti z zaupnicami, „pravega“, „nepokvarjenega“ nemštva stopil je pred par tedni na noge in utemeljil je svojo zatožbo sicer prav pogumno, odločno in oestro, toda tako malo temeljito, da je bil minister Taaffe prisiljen mu takoj s temeljitim in obširnim govorom nasproti stopiti.

Prav oestro pa ga je fliknil koncem svojega govora rekoč, da želi, naj se ta stvar, ki je javno mnenje, posebno pa tudi vsled uradnega stanu Schmerlingovega sodniške kroge jako razburila, reši kar najhitreje.

V poročanje o tej zadevi izbral se je odsek 15 členov, v katerem so bile zastopane enakomerno vse tri stranke zbornice. — Samo po sebi bil je v odseku Schmerling, dalje: Unger, stari Plener, kot vodja srednje stranke pokazal se je bivši naučni minister Conrad. Odseku predsedoval je deželni maršal Česke knez Jurij Lobkovic. Ker nobena stranka v odseku zase ni imela večine, ostal je v manjšini enako predlog Schmerlingov, ki je zahteval, naj se naredba prekliče,

ker je protipostavna in politično nevarna, ne predlog grofa Falkenhayna, ki je izrekal, da naredba ni ne protipostavna in ne politično nevarna, ampak večino dobil je predlog Conradov v prvem delu, ki je trdil, da naredba ni protipostavna, s pomočjo desničarjev, v drugem delu pa, ki je z drugimi besedami (naj vlada v prihodnje varuje nemški uradni jezik) trdil, da je naredba politično nevarna, s pomočjo levičarjev.

Po teh skušnjah v odseku vpadal je levičarjem pogum, še bolj pa po odločni izjavi Taaffejevi. Da bi svoje pristaše zanesljivo spravili v dotično sejo, trosili so po časnikih vest, da je vlada sklicala vse škofe, da ji pridejo na pomoč, in s takimi pripravami nastopil je dan velike bitke 7. dan maja. — Seja pričela se je ob 11. uri dopoldne, zbornica bila je izredno polna, tudi galerije ste bile polne, poslanci druge zbornice bili so zaporedoma skoraj vsi videti med poslušalci. Govorili so najpred poročevalci: Conrad, Schmerling, Falkenhayn.

Potem so se vrstili govorniki: za predlog Schmerlingov: dr. Unger; za predlog Falkenhaynov: dr. Maassen; proti predlogu Conradovem in Schmerlingovem: minister Pražak; za Schmerlinga: Plener, za predlog Falkenhaynov temeljito, posebno zavračujoč dr. Ungerja: profesor dr. Randa. Potem se je po 4. popoldne seja pretrgala in nadaljevanje napovedalo na pol 8. uro zvečer.

V večerni seji govoril je prvi zoper drugi del Falkenhaynovega predloga: knez Carlos Auersperg, dalje za predlog Falkenhaynov in v obče o rešitvi narodnostnega vprašanja: knez Jurij Lobkovic, za njim grof Taaffe zoper predlog Schmerlingov in Conradov, potem pa še, ko je grof Falkenhayn izjavil, da izglednem zagovorom njegovega predloga nima dostaviti ničesar, poročevalec Schmerling in za njim Conrad.

Po tem pričelo se je glasovanje in sicer najpred: o predlogih Conradovih, dalje: o predlogu Schmerlingovem, na zadnje: o predlogih Falkenhaynovih, in sicer vsled predloga Falkenhaynovega o vsakem delu vsakega predloga posebej, tako, da se vsakomu da prilika izraziti svoje prepričanje.

Po enokratnem štenji soditi bilo je s predsednikom vred navzočih 120 členov.

Za prvi del Conradovega predloga glasovalo je samo 8 členov srednje stranke, za drugi del tega predloga pa: vsa levica in pet članov srednje stranke, vsega skupaj 47 članov, proti temu predlogu je glasovala vsa desnica in trije člani srednje stranke (Taksis, Kubin in še eden) vsega skupaj 72 članov.

Za predlog Schmerlingov glasovala je vsa levica in knez Trautmannsdorf, tedaj 40 članov proti 79.

Za prvi del Falkenhaynovega predloga glasovala je vsa desnica in vse središče razun kneza Trautmannsdorfa, tedaj 79 članov, za drugi del Falkenhaynovega predloga pa vsa desnica in dva člana srednje stranke, tedaj 71 članov zbornice.

Handwritten notes:
 nam čelovski slok kahn. Preski sind. merger (ki potoval je k temu in bil morda taj glasova
 ni); Ogoriski: nedelof Jom; salzb. b. b.; Eisenb. Nazor: ta bil: Janglbauer, Schönbauer,
 chuegg. — Bolan bil stari jolonuški of. Jirstenberg.

Predsednik upravne sodnije grof Belcredi, drugi podpredsednik najvišje sodnije Habietenek, ki spadata k desnici, se namenoma nista vdeležila glasovanja, da bi se jima ne moglo očitati, da prav tako prezirata dolžnost dostojnosti za svoja uradniška mesta, kakor predsednik najvišje sodnije Schmerling in pa predsednik državne sodnije dr. Unger.

O posamesnih govorih te zanimive politične borbe spregovorimo še posebej. Čitatelji naši prepričali se bodo, kako sijajno je zmagala večina zborova tudi duševno. Schmerling, Chlumecki, Unger, Plener, in kar je še te vrste zagovornikov stare-absolutistične šole, pa si bodo nekaj časa zapomnili to borbo in to sijajno zmago sedanje sisteme. Potepeni zapustili so zbornico, potrti javkajo njihovi časniki. V krogih večine pa bode zmaga izbudila zadostenje in novo zaupanje, da bode vlada Taaffejeva v prihodnje postopala odločnejše, vsestransko doslednejše, da vsaj sedaj, ko ji je velika večina gosposke zbornice dala tako sijajno zaupnico, ne bo prezirala dalje nas Slovencev na jugu.

Nadjajmo se, da bode enkrat konec dosedanjega Gautschevanja!

Obrtnijska državna šola v Trstu.

Uže nad leto in dan plete se vprašanje osnove državne obrtnijske šole v Trstu, za katero namerava država ustanovnih stroškov dovoliti krog 60.000 gld. in je v letošnji proračun stavljenih 23.000 gld. K tem stroškom privolil je tržaški mestni zastop s trgovinsko zbornico bajè 9000 gld., toda s pogojem, da ima učni jezik biti izključno italijanski. Kakor se čuje, sprejel je naučni minister Gautsch ta pogoj tržaških Lahonov in to je dalo slovenskim državnim poslancem povod, staviti sledečo interpelacijo, katero je podpisalo s tržaškim poslancem Iv. Nabergojem na čelu 52 poslancev iz Hohenwartovega, Lichtenbergovega in češkega kluba.

Interpelacija

poslanca Nabergoja in tovarišev do naučnega ministra gledé obrtne šole v Trstu.

„Iz poročila primorskega uradnega lista „Oservatore Triestino“ dne 29. aprila t. l. o seji tržaškega mestnega zbora dne 28. aprila t. l. je razvidno, da je prevzvišeni gospod naučni minister cesarskemu namestništvu v Trstu 20. aprila t. l. telegrafično sporočil, da bode učni jezik na državni obrtni šoli, ki se snuje v Trstu, izključljivo italijanski jezik, in je le vprašanje, bi li ne bilo primerno, slovenski jezik iz didaktičnih vzrokov na tej šoli vpeljati kot neobligaten učni predmet, ako se več slovenskih učencev oglasi za sprejem v to šolo.

Iz poročil tržaških časnikov je razun tega tudi še razvidno, da sta tržaški mestni odbor in tamošnja trgovska in obrtna zbornica za ustanovo te obrtne šole obljubila podporo le s tem pogojem, da se italijanski jezik določi kot izključni učni jezik.

Gledé na to, da južne dežele še nimajo nobene državne obrtne šole, da je toraj šola, ki se ima z velikimi državnimi stroški ustanoviti v Trstu, namenjena to pomankanje odpraviti in da jo je treba v ta namen tako osnovati, da jo bodo mogli kolikor mogoče obiskovati prebivalci na Primorskem in v sosednih slovenskih deželah;

dalje gledé na to, da v Trstu in okolici po izkazu ljudske statistike živi 88.887 Italijanov pa 26.263 Slovencev, na vsem Primorskem pa 276.603 Italijanov, 199.124 Slovencev in 121.732 Hrvatov, in da se je mnogo slovenskih učencev nadejati tudi iz sosednih dežel;

še dalje gledé na to, da se zlasti med slovenskim prebivalstvom razodeva poseben razum za obrtna dela in da se jako živo čuti potreba obrtnega poduka;

potem gledé na to, da bi z ozirom na prej omenjene različne prebivalce tudi temeljnemu državnemu zakonu nasprotovalo, ako bi se pritrdilo od tržaškega mestnega zbora in od trgovske zbornice stavljenemu pogoju, da mora biti učni jezik na državni obrtni šoli izključljivo italijanski jezik, ker temeljni zakon določuje, da se morajo v deželah, kjer več narodov prebiva, javne šole tako vrediti, da dobi vsaki narod potrebne pripomočke za izobraženje v svojem maternem jeziku;

in slednjič gledé na to, da bi poduk v izključljivo italijanskem učnem jeziku na eni strani zaviral učne vspehe, na drugi strani pa prav žaljivo preziral opravičene zahteve slovenskega prebivalstva po obrtnem poduku in jih odpravil tudi za vso prihodnost, ako bi se sprejel od tržaškega mestnega zbora in trgovske zbornice stavljeni pogoj, in da bi bilo tudi proti vsi državni koristi, ko bi se poitalijančevanje slovenskega prebivalstva pospeševalo celó z obilnimi državnimi denarji, podpisani vprašajo:

1. Je li res, kar poroča vladni list tržaški?

2. In ako je to res, hoče li gospod naučni minister potrebno ukreniti to določbo odpraviti in učni jezik na državni obrtni šoli, ki se snuje v Trstu, tako vravnati, da bode ta šola pristopna tudi slovenskemu prebivalstvu? Na Dunaji 5. maja 1887.“

Kakor čujem, namerava minister Gautsch na to interpelacijo odgovoriti v kratkem, ali bo pa odgovor dovoljen gledé brambe državnih interesov na Primorskem, dovoljen interesom in pravicam Slovencev, o tem hočemo soditi, kedar čajemo odgovor sam.

Naši dopisi.

Čatež 4. maja. — V ponedeljek dne 2. maja imel je gosp. Pirc, tajnik c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani, na Čateži in v Veliki dolini pouk o „Filoxeri“, sajenji trt, cepljenji trt na ameriškem podlago po angleškem in francoskem načinu itd.

Pouk trajal je zeló dolgo časa, a ker je bil govor zanimiv, poslušali smo gospoda Pirca z veseljem. — Po temeljitem, popolnoma razumljivem govoru sledilo je cepljenje trt. Izprva nam je gosp. Pirc to delo sam po-